

דבר שעה

בין הדף היומי ופרשת השבוע

ממלכת כהנים

המהרש"ל בים של שלמה כותב ברוח השיטות הנ"ל: מאחר שבעונותינו הרבים אין לנו היחוס, כמו שהיה בזמן הבית, או אפילו אחר החורבן, בימי התנאים והאמוראים, שהיו עדיין נזהרים בתרומות ובטהרות, והיה קרוב מימי הבית, ועדיין היה יחוסיהם בידיהם, ובעונותינו מרוב אריכות הגלות וגזירות וגירושים נתבלבלו. והלואי שלא יהא נתבלבל זרע קדש בחול, אבל זרע כהנים ולוים קרוב לודאי שנתבלבלו, ואם לא כולו, הרוב נתבלבל... וא"כ ניתי לידי תקלה, שמא יתן לכהן שאינו כהן... ומשום הכי ג"כ נהגו האידנא שלא ליתן החלה אף לכהן קטן, או לכהן שטבל לקירוי, משום דלא מחזיקן בזמן הזה לכהן ודאי".

בשבת אנו קוראים יחד עם הציווי על ההפרדה הזו של הכהנים מיתר העם, בפרשה, גם את פרשת זכור.

כל עניינו של עמלק הוא להילחם על אי שוויוניות הזו בין ישראל לעמים ובתוך העם לבין עצמו שעניינם חד הם.

"ישנו עם אחד מפזר ומפוזר בין העמים, בכל מדינות מלכותך ודתיהם שונות מכל עם..." כך קורא המן מזרע עמלק. 'ודתיהם שונות' יכול להתפרש גם בינם לבין שאר העמים אך גם בקרבם קיימות לכאורה דתות שונות לציבורים שונים וזה סותר את כל האידאולוגיה של 'כולם שווים' ואין עם נבחר ובתוכו גם אין נבחרים.

בפרשת יתרו קראנו טרם מעמד הר סיני "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל" (יט ו).

פירש רש"י ז"ל - ממלכת כהנים - שרים, כמו שכתוב בשמואל ב' ח' יח' 'ובני דוד כהנים היו'. וכ"כ גם הרשב"ם ז"ל.

ואולם מתרגום יונתן בן עוזיאל, נראה שלא פירשו על ממשלה ושררה, אלא על עבודת ה' ותורתו: 'ואתון תהון קדמי, מלכין קטירי כלילא, וכהנין משמשי, ועם קדיש' משמע לכאורה שזה מתייחס לעבודת המקדש, ועל עבודת ה'. וכך גם פירש הרמב"ן 'תהיו ממלכת משרתי, וגוי קדוש לדבקה באל הקדוש, כמו שאמר קדושים תהיו כי קדוש אני.

ולפי זה אפשר להסביר שזו כוונת הפסוק, שאתם עם סגולתי תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, שכשם שיש בעם ישראל כהנים משרתים לה' והם שלוחי דרחמנא ושלוחי דידן, כן בחר ה' בנו להיותנו הכהנים של כל עמי העולם, לעובדו ולעשות רצונו, וכשם שהכהנים עובדים עבודת ה' בשם כל ישראל כן עם ישראל הם כהנים לכל עמי העולם והם התרומה לה' מכל העולם. וזה מה שנאמר "ממלכת כהנים" שכל הממלכה הזו, ביחס אל שאר עמי העולם היא ממלכת כהנים, וכל הגוי הזה, הוא "גוי קדוש" לה' כשם שבני אהרן הכהן הם כהנים של עם ישראל, כך עם ישראל הם כהני העולם והאומות.

עובדה זו כאמור עמלק לא יכול לקבל ועל כן בא להילחם בכל צומת בה עובדה זו של ייחוד העם תוספת משמעות חדשה. כך לפני מתן תורה עת נאמר במפורש 'ממלכת כהנים' כך לפני הכניסה לארץ ערב הציווי 'כי תבוא' מבין עמלק שעם זה תופס עכשיו גם ייחוד על מקום. כך גם בהמשך במלחמות דוד עת כינון הממלכה בעם וכך לאורך כל ההיסטוריה עד שנותיה האחרונות ערב שובנו לארצנו.

יתן ה' נזכה בקרוב בימינו להיות ממלכת כהנים בצורה מושלמת וכך נוכל להביא למצב שהכסא שלם והשם שלם. אכ"ר.

שבת שלום.

בפרשתינו, פרשת תצווה (פרק כח פסוק א) מקבלים הכהנים את מעמדם המיוחד. זאת גם הפעם בה, לראשונה (חוץ מקרבן פסח) מפורט סדר קרבנות בהקשר לחניכתם של הכהנים. מעין הקדמה ומבוא לספר ויקרא - תורת כהנים.

בפסוקים, מצווה הקב"ה על האופן בו מקבלים הכהנים את הקדושה הנדרשת למעמדם המיוחד - "לכהנו לי".

מעמדם הרם של הכהנים הקנה להם ייחוס חשוב שבעניינינו אנו עוסקים גם במסגרת לימוד הדף היומי.

הגמרא במסכת כתובות דף כד עמ' ב' מסתפקת אם "מעלין משטרות ליוחסין". כלומר, האם ניתן לקבוע שאדם הוא כהן לגבי הלכות כהונה הקשורות ליוחסין, בהסתמך על כך שבשטרות הוא מוזכר ככהן. למשל, אם בשטר הלוואה כתוב כי פלוני הכהן לוה כך וכך מעות, או שמוזכר שהמלווה הוא כהן, האם מאחר שעדים חתומים על שטר זה, ניתן לסמוך על חתימתם כי הוא אכן כהן.

כתוצאה מדיון זה עולים בין הפוסקים שאלות כגון; האם יש חובה לכתוב יוחסין בשטרות ובפרט בגיטין או לא. כמו כן מה הדין אם נכתב ייחוס שגוי כגון שנכתב על פלוני שהינו כהן בעוד שאינו.

למעשה בזמן שבית המקדש היה קיים, נושא בדיקת היוחסין היה קל יותר על פי הכלל במסכת קידושין דף עו עמ' א' לפיו, "אין בודקים מן המזבח ומעלה, ולא מן הסנהדרין ומעלה". קרי, ברגע שקיימת עדות על כהן מסוים שאבותיו שימשו בכהונה בבית המקדש, די בכך בכדי לדעת בוודאות שהוא כהן מיוחס לכל דבר. כך גם נפסק ברמב"ם (הלכות איסורי ביאה פ"כ, כ"ה) "אי זהו כהן מיוחס? כל שהעידו לו שני עדים שהוא כהן בן פלוני הכהן, ופלוני בן פלוני הכהן, עד איש שאינו צריך בדיקה, והוא הכהן ששימש על גבי המזבח, שאילו לא בדקו בית דין הגדול אחריו לא היו מניחין אותו לעבוד. לפיכך אין בודקין מהמזבח ומעלה, ולא מן הסנהדרין ומעלה, שאין ממנין בסנהדרין אלא כהנים לויים וישראלים מיוחסין".

כיום, שאין לנו לא מקדש ולא סנהדרין, נחשבים הכהנים ל"כהני חזקה". כלומר, ייחוסו של כהן מבוסס על העובדה שאדם מסוים הוחזק להיות כהן, למרות שאין ראיה מוכחת לכך. גם ברמב"ם מבואר כך (שם, ה"א) "כל כהנים בזמן הזה בחזקה הם כהנים".

מלשון הרמב"ם, משתמע כי אין להטיל ספק בכהונתם של "כהני חזקה". הלכה זו מתבססת על הכלל, שסומכים על החזקה לכל עניין שבתורה.

מנגד, בהמשך דבריו, נראה שהרמב"ם מפקפק במקצת על קביעה זו. הרמב"ם פוסק שאסור לכהנים בזמן הזה לאכול תרומה דאורייתא, ורק אכילת תרומה דרבנן הותרה להם. דין זה, מקורו בדברי הגמרא שלנו במסכת כתובות כד עמוד ב' ודף כה עמוד א. על שאלה זו משיב המב"ט, שבאמת כהני זמננו הם "ודאי כהנים", אך למרות זאת חששו חכמים בנוגע לתרומה מכיוון שאכילתה הינה איסור חמור במיוחד שכן נאמר בה חיוב מיתה בידי שמים.

מאידך, רבים מן הפוסקים סבורים שבזמן הזה אין לנו "ודאי כהנים" אלא "ספק כהנים".